

**EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN
ÎNVĂȚĂMÂNT**

**P R O G R A M A
PENTRU
EDUCAȚIE MUZICALĂ ȘI STUDII MUZICALE
TEORETICE**

**- București -
2020**

Notă de prezentare

Programa de față se adresează absolvenților instituțiilor de învățământ superior artistic care vor desfășura activități didactice în cadrul ariei curriculare arte, specializarea educație muzicală din învățământul general obligatoriu (școlile și liceele de cultură generală) și educație muzicală specializată – studii teoretice - din învățământul vocațional, specializarea muzică din școlile și liceele de profil artistic, respectiv disciplinele: teoria muzicii, istoria muzicii, forme muzicale, armonie, contrapunct, elemente de folclor, ansambluri muzicale.

La elaborarea prezentei programe au fost luate în considerare documentele reglatoare din domeniul curricular, armonizarea cu nivelul de formare continuă din cadrul departamentelor de pregătire didactică și de specialitate din cadrul universităților și al facultăților de artă și nu în ultimul rand opiniile unor profesori cu o bogată experiență didactică și artistică. Prin conținutul pus la dispoziție de prezenta programă și pentru a realiza o educație muzicală eficientă pe termen lung, profesorul trebuie să facă demonstrația că are capacitatea de a parcurge procesul instructiv-educativ la un nivel artistic și pedagogic convingător.

Programa are în vedere:

- aprofundarea pregătirii de specialitate corespunzătoare competenței didactice, a profesorului de educație muzicală generală și specializată-studii teoretice;
- actualizarea bazei teoretice și practice privitoare la aspectele didactice fundamentale care se leagă de realizarea educației muzicale în învățământul de cultură generală și vocațional (studii teoretice);
- corelarea conținuturilor de specialitate cu curriculum-ul național în vigoare;
- aplicarea didacticii specialității în activitatea la clasă;
- dezvoltarea competențelor de utilizare intra, inter și transdisciplinare a conținuturilor și a formării unei culturi curriculare solide;
- valorificarea conținuturilor disciplinei prin construirea unui demers didactic modern, prin proiectare structurată, prin organizarea unor activități de învățare centrate pe nevoile și interesele elevilor/elevului, care să faciliteze învățarea eficientă de către aceștia a conținuturilor specifice disciplinei;
- dezvoltarea competențelor de evaluare cu ajutorul metodelor, instrumentelor de evaluare și reglarea demersului didactic pe baza interpretării informațiilor oferite de rezultatele evaluării.

Pentru a realiza transferul deprinderilor artistice, în cadrul căruia se obține modelarea intenționată a personalității elevului ca viitor consumator avizat de artă sau viitor cadru didactic, profesorul trebuie să utilizeze forța educativă a exemplului personal. Prin conținuturile puse la dispoziție de prezenta programă, profesorul va produce dovada concretă a faptului că stăpânește în mod profesionist disciplina pe care o predă. Totodată, în procesul de predare-învățare-evaluare, cadrul didactic reprezintă autoritatea profesională prin demonstrarea de competență la nivel general, specific și transversal, după cum urmează, fiind capabil să:

Competențe generale

- stăpânească conținuturile științifice ale disciplinei;
- opereze corect și adecvat cu limbajul de specialitate necesar praxisului muzical școlar;
- motiveze elevii pentru formarea și dezvoltarea deprinderilor și aptitudinilor specifice, precum și pentru dezvoltarea gustului estetic;
- construiască demersuri didactice interactive și să-și adapteze strategiile didactice la conținuturi și la individualitatea elevului în vederea formării unei personalități creative a acestuia.
- dețină competențe în utilizarea tehnologiilor informaționale specifice educației artistice și în special de educație muzicală.

Competențe specifice

- utilizeze documentele școlare reglatoare ale specialității respective în spiritul principiilor didactice, pentru și prin aplicarea adecvată a programei școlare, în vederea unui demers didactic eficient și diferențiat, în funcție de particularitățile elevilor;
- demonstreze o gândire critică privitoare la creațiile muzicale, având o atitudine reflexivă asupra muzicii, precum și disponibilitatea de a transfera și promova în viața socială valori estetice;
- comunice eficient cu elevii / clasa;
- funcționeze ca factor integrator al valorilor culturale naționale și universale în comunitatea locală/națională/internațională.
- aibă o conduită profesională și personală adecvată în relația cu elevii.

Competențe transversale

- proiecteze, să organizeze și să evalueze un eveniment artistic;
- aplice tehnicile de muncă eficientă într-o echipă multidisciplinară pe diverse paliere ierarhice;
- autoevalueze nevoia de formare profesională în scopul inserției și adaptabilității la cerințele locului de muncă.
- dobândească o gândire structurată;
- fixeze un target pentru prestare optimă;
- aibă *personal branding*;
- demonstreze capacități de team building;
- cunoască managementul performanței;
- motiveze și să antreneze elevii ca leadership al acestora.

Prezenta programă este valabilă și pentru absolvenții aparținând minorităților naționale.

Discipline de specialitate:

- I. Teoria muzicii;**
- II. Istoria muzicii universale și românești;**
- III. Forme și genuri muzicale;**
- IV. Folclor muzical;**
- V. Didactica specialității.**

I. TEORIA MUZICII

1. Sunetul muzical și proprietățile lui. Semiografia muzicală tradițională și cea modernă.
2. Intervalele muzicale: criterii de clasificare în diversele sisteme sonore; exemple.
3. Ritmul muzical: elemente constitutive; sistemele ritmice din diverse culturi muzicale; exemple.
4. Metrica muzicală: elemente constitutive; criterii de clasificare; exemple.
5. Dinamica și agogica muzicală; importanța în creația și interpretarea muzicală; exemple.
6. Sistemul modal: caracteristici; clasificare (scări prepentatonice, pentatonice, moduri populare românești); posibilități de abordare în interpretarea vocală și instrumentală din cadrul procesului instructiv-educativ; exemple.
7. Sistemul tonal-funcțional: caracteristici; raporturile dintre tonalități în cadrul creației muzicale, ca mijloace de expresie stilistică sau tematică; modulația în muzica sec. XVII-XIX; exemple din literatura muzicală.

II. ISTORIA MUZICII UNIVERSALE ȘI ROMÂNEȘTI

A. ISTORIA MUZICII UNIVERSALE

1. Cultura muzicală a Evului Mediu:
 - muzica gregoriană și muzica bizantină - caracteristici, genuri;
 - muzica laică medievală - genuri specifice muzicii trubadurilor, truverilor, minnesăngerilor.
2. Renașterea muzicală: estetica înnoirii limbajului, context istoric, caracteristici și cronologia perioadei. Apariția și evoluția genurilor muzicale: madrigalul, motetul, missa, chansonul, liedul, opera (*dramma per musica*); caracteristici, reprezentanți.
3. Barocul și genurile muzicale reprezentative în creația secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, reprezentanți: Antonio Vivaldi, Jean-Philippe Rameau, Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel etc. Personalitatea lui Johann Sebastian Bach - scriitura polifonică și genurile reprezentative, creația instrumentală, importanța sistemului temperat.
4. Evoluția spectacolului vocal-dramatic în secolul al XVIII-lea (de la opera seria și opera buffa la formele lirico-dramatice naționale).
5. Clasicismul muzical vienez – premise ale apariției (de la Domenico Scarlatti la fiii lui Johann Sebastian Bach; caracteristicile și reprezentanții Școlii de la Mannheim); repere stilistice. Evoluția genurilor muzicale: camerale, simfonice, vocal-instrumentale și vocal-dramatice. Personalitatea, creația și importanța compozitorilor: Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart și Ludwig van Beethoven.
6. Romantismul muzical: premise ale apariției, trăsături generale, forme și genuri predilecte (programatismul), virtuozitatea instrumentală (evoluția și perfecționarea instrumentelor). Personalitatea și creația compozitorilor secolului al XIX-lea: Franz Schubert, Hector Berlioz, Robert Schumann, Frédéric Chopin, Franz Liszt, Johannes Brahms, Piotr Ilici Ceaikovski, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, F. M. Bartholdy, N. Paganini s.a.
- Școlile muzicale naționale europene în secolul al XIX-lea (rusă, nordică, poloneză, cehă, ungară, spaniolă, românească etc.): caracteristici, genuri predilecte și compozitorii reprezentativi.
7. Diversitatea stilistică la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea; verism, impresionism, neo-clasicism, post-romantism, expresionism etc. Compozitori reprezentativi: Claude Debussy, Richard Strauss, Carl Orff, Arthur Honegger, Arnold Schönberg, Anton Webern, Alban Berg, César Franck, Anton Bruckner, Gustav Mahler etc.
8. Culturi muzicale naționale în secolul al XX-lea. Personalitatea și creația compozitorilor reprezentativi: George Enescu, Igor Stravinsky, Béla Bartók s.a.
9. Orientări stilistice și opțiuni creatoare în muzica de avangardă a secolului al XX-lea (muzica stockhastică, concretă și electronică, sisteme muzicale de sinteză, aleatorismul, constructivismul etc.). Compozitori reprezentativi: Olivier Messiaen, John Cage, Iannis Xenakis, Pierre Boulez, Luigi Nono, Luciano Berio, Karlheinz Stockhausen s.a.

10. Muzica de divertisment și muzica ușoară a secolului al XX-lea; impactul promovării „muzicii noi” universale și românești, în plan socio-cultural pe termen scurt, mediu și lung, exemple.

B. ISTORIA MUZICII ROMÂNEȘTI

1. Cultura muzicală românească în secolele XV-XVIII. Evoluția culturii în Țările Române, Moldova, Transilvania: rezultat firesc al imperativelor social-politice ale epocii; realitatea românească și inspirația folclorică - factori determinanți ai identității naționale. - locul școlii naționale în contextul muzicii universale; prezentare generală, caracteristici, reprezentanți.
2. Cultura muzicală românească de factură cultă și evoluția învățământului muzical românesc și a școlii naționale de compoziție în secolul al XIX-lea; formele specifice de manifestare a culturii naționale, surse de inspirație folclorice, bizantine și apusene care au stat la baza creațiilor muzicale, genuri muzicale predilecte (vocal, coral, cameral, simfonic, operă) și compozitori reprezentativi.
3. George Enescu – personalitate complexă a culturii românești și universale. Biografie și creație; importanța compozitorului, interpretului, pedagogului în context cultural național și universal.
4. Viața muzicală românească în prima jumătate a secolului al XX-lea: instituții muzicale, viața concertistică etc. Creatori și genuri abordate: exemple.
5. Mijloace artistice, procedee stilistice și semnificații în creația muzicală românească din a doua jumătate a sec. al XX-lea și sec al XXI - lea: Ion Dumitrescu, Tudor Ciortea, Gheorghe Dumitrescu, Aurel Stroe, Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah, Anatol Vieru, W. Berger, Sigismund Toduță, Tudor Jarda, Cornel Țăranu, Miriam Marbe, Felicia Donceanu, Carmen Petra Basacopol, Vasile Spătărelu, Achim Stoia, Doru Popovici, Dan Dediu, Adrian Iorgulescu și alți reprezentanți ai școlii muzicale contemporane românești.

III. FORME ȘI GENURI MUZICALE

1. Principalele forme muzicale: lied, menuet, scherzo, rondo, invențiunea, fuga, variațiunea, sonata; caracteristici, structură arhitectonică, exemplificări.
2. Genurile muzicale: vocale, corale, instrumentale, vocal-instrumentale și lirico-dramatice. Caracteristicile și analiza acestora; exemplificări.

IV. FOLCLOR MUZICAL

1. Trăsături caracteristice ale muzicii populare românești; exemplificări.
2. Elemente de structură a muzicii populare românești (vers, ritm, melodie).
3. Genuri ocazionale și neocasionale, exemple.
4. Folclorul, sursă de inspirație pentru creația muzicală cultă românească și universală; trăsături generale, exemple.

BIBLIOGRAFIE PENTRU TEMATICA DE SPECIALITATE

- Alexandrescu, D. *Curs de teoria muzicii*, vol. I, II, Editura Kity 1997
- Alexandru, T. - *Studii de folcloristică, organologie, muzicale*, Ed. Muzicală, București, 1980, 1982.
- Barbu-Bucur, S. *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României*, Ed. Muzicală, București, 1989
- Bîrlea, O.- *Metode de cercetare a folclorului*, E.D.P. București, 1969
- Berger, G.W. – *Muzica simfonică* (vol. I - V), Ed. Muzicală, București, 1974-1977.
- Berger, G.W. – *Cvartetele de coarde de la Haydn la Debussy*, Ed. Muzicală, București, 1970.
- Berger, G.W. – *Cvartetul de coarde de la Max Reger la Enescu*, Ed. Muzicală, București, 1979.
- Buciu, D., *Armonia tonală*, vol I Editura Conservatorului de Muzică București, 1989
- Buciu, Dan *Elemente de scriitură modală* Editura Muzicală 1984
- Bughici, D. - *Forme și genuri muzicale* Editura Muzicală . București 1980
- Chelaru, C. *Cui i-e frică de Istoria muzicii?*, vol.I-III, Ed.Artes, Iași, 2007
- Ciobanu, Maia *Forme muzicale* Fundația Romania de Măine, București, 2005
- Ciorteș, T.– *Cvartetele lui Beethoven*, Ed. Muzicală, București, 1986.
- Comișel, E. *Folclorul copiilor*, Editura Muzicală 1982
- Constantinescu, Grigore, Boga, Irina., *O călătorie prin istoria muzicii*, Editura .Didactică și Pedagogică, București, 2008
- Dediu-Sandu, V., *Muzica românească între 1944-2000*, Ed.Muzicală, București, 2002
- Denizeau, G., *Să înțelegem și să identificăm genurile muzicale*, Ed.Meridiane - Larousse, 2000
- Duțică, Gh. *Solfegiu, Dicteu, Analiză muzicală* Editura Artes, Iași 2004
- Duțică, Gh., *Universul gândirii polimodale*, Editura Junimea 2004
- Eduard Terényi *Armonia muzicii moderne* Editura MediaMusica Academia de Muzică Gh. Dima, Cluj 2007
- Firca, C., *Direcții în muzica românească, 1900-1930*, Ed.Muzicală, București, 1974
- Giuleanu, V., *Tratat de teoria superioară a muzicii*, Editura Muzicală, București, 1986
- Grazziela G. *Mari personalități ale muzicii românești din sec. al XX-lea* Editura MediaMusica Academia de Muzică Gh. Dima, Cluj 2005
- Grove's, G. – *Dictionary of Music and musicians*, Ed. Blom, London, 1994
- Herman, V.– *Originile și dezvoltarea formelor muzicale*, Ed. Muzicală București, 1982.
- Iliuț, V. – *De la Wagner la contemporani*, vol I-VI, Ed. U.C., București, 1996
- Iliuț, V. – *O carte a stilurilor muzicale*, Ed. Acad. de Muzică, București, 1996
- Ionescu, Doru *Timpul chitarelor*, Editura Integral, 2017, și alte lucrări aparținând aceluiași autor
- Jarda, T., *Armonia modală*, Ed.MediaMusica, Cluj-Napoca, 2009
- Oprea Gh.- *Curs de folclor*, Editura Muzicală, București 2002
- Pașcanu, A., *Armonia*, EDP, București, 1982
- Ripă, C. *Teoria Superioară a muzicii* vol.I - II Editura MediaMusica Acad de Muzică Gh. Dima, Cluj 2000-2008
- Ștefănescu, I. *Istoria muzicii universale* vol. I-IV, Fundația Culturală Română, 1995-2002
- Stoianov, Carmen, *Repere în neoclasicismul muzical românesc*, ediția a II a, Editura Fundației România de Măine, București, 2005
- Timariu, V., *Analiza muzicală între conștiința de gen și conștiința de formă*, Ed.Universității din Oradea, 2003
- Timariu, V., *Dicționar noțional și terminologic*, Ed.Universității din Oradea, 2004
- Teodorescu-Ciocănea, L., *Tratat de forme și analize muzicale*, Ed.Muzicală, București, 2005
- Urmă Dem. *Acustica muzicală* Editura Didactică si Pedagogică 1982
- Vancea, Z. – *Creația muzicală românească, sec. XIX-XX*, Ed. Muzicală București, 1989
- Vasile, V. *Istoria muzicii byzantine* vol. I-II, Editura Interprint 1997
- Vieru, A. – *Cartea modurilor*, Editura Muzicală, București, 1978

V. DIDACTICA SPECIALITĂȚII

1. Curriculum Național: terminologie, structura planului de învățământ, a programelor școlare, curriculum la decizia școlii, cicluri curriculare.
2. Procesul de învățământ ca relație între predare-învățare-evaluare. Caracterul formativ-educativ al procesului de învățământ: lecția de muzică - specificitatea acesteia prin: formarea și dezvoltarea gândirii autonome și critice prin receptarea și interpretarea creațiilor muzicale; formarea și dezvoltarea gustului estetic, al atitudinii reflexive asupra valorilor artistice în viața individului și a societății; pregătirea psihologică a elevilor în vederea apariției în public prilejuită de diferite evenimente (serbări școlare, spectacole ocazionale, concursuri etc.);
3. Proiectarea - demers de organizare anticipată a activității didactice în lecția de educația muzicală:
 - cunoașterea programei școlare: structura acesteia, definirea și corelarea elementelor de structura a programei școlare;
 - proiectarea unităților de învățare prin prisma realizării competențelor. Modele de proiectare pentru desemnarea activităților de învățare în care vor fi implicați elevii, a selectării resurselor cele mai eficiente etc;
 - strategii didactice de realizare a conținuturilor programei, conforme cu etapele de predare a orei de educație muzicală: procedee de predare a unor unități de învățare cu exemplificări;
 - constituirea demersului didactic pentru realizarea unui învățământ centrat pe elev.
4. Metode și mijloace didactice specifice: metode de învățământ adecvate lecției de educație muzicală utilizate pentru învățarea unor elemente de limbaj, a unui cântec – după auz sau prin solfegiu, a unui instrument muzical; importanța utilizării mijloacelor de învățământ necesare pentru realizarea unei lecții de calitate; clasificarea, pe diverse criterii, a mijloacelor necesare pentru realizarea educației muzicale specializate (mijloace audio, video, internet etc.)
5. Repertoriul vocal/instrumental (cântece vocale, piese instrumentale, jocuri muzicale); stabilirea repertoriului vocal/instrumental având în vedere capacitatea elevilor de redare vocală/instrumentală, particularitățile de vârstă etc., abordări didactice;
6. Activități muzicale extracurriculare; selectarea repertoriului în funcție de diferitele manifestări artistice din școală (activități ocazionate de diferite evenimente, concurs interscolar, județean, național, internațional); abordări didactice;
7. Audiția muzicală: act de educare a sensibilității auditive, afective, de formare a capacității de selectare a valorilor muzicale; locul și rolul audiției muzicale în formarea și dezvoltarea gustului estetic; procedee de audiție activă cu muzică de genuri diferite având ca finalitate educarea elevilor prin și pentru muzică.
8. Lecția de educație muzicală/studii teoretic muzicale: corelarea cu mijloace de expresie ale altor discipline/ abordări interdisciplinare (literatură, istorie, geografie, educație plastică, educație fizică, dramaturgie etc.);
9. Creativitatea în lecția de educație muzicală/studii teoretice muzicale; modalități de dezvoltare a creativității. Formarea gândirii critice, reflexive, autonome și creative; raportul dintre asimilarea cunoștințelor și formarea competențelor;
10. Evaluarea la ora de educație muzicală:
 - definiția evaluării, funcțiile acesteia și rolul evaluării în procesul de învățământ și, în special, în lecția de educație muzicală/studii teoretice;
 - tipuri/forme, metode, instrumente de evaluare specifice;
 - demonstrarea eficienței evaluării în lecția de educație muzicală/studii teoretice.

BIBLIOGRAFIE PENTRU DIDACTICA SPECIALITĂȚII

- Aldea, Georgeta, Munteanu, Gabriela, *Didactica educației muzicale în învățământul primar*, ediția a II-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2005
- Colecția de manuale alternative*
- Crețu, C. *Curriculum diferențiat și personalizat*, Editura Polirom, Iași, 1996
- Cristea, G., *Managementul lecției*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007
- Chircev, E., *Sisteme de educație muzicală*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2008
- Csire Iosif *Educația muzicală din perspectiva creativității* Editura Univ. Muzică București, 1998
- Cucoș, C., *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2002
- Cucoș, C., *Psihopedagogie pentru examenul de definitivat și gradele didactice*, Editura Polirom, Iași, 2009
- Ilea, Anca (coordonator), Banciu Gabriel, Borzea Viorel, Gorgăneanu, Lucia Crinela, *Ghid metodologic pentru aplicarea programelor școlare din aria curriculară arte*, București 2002, Ministerul Educației și Cercetării – Consiliul Național pentru Curriculum
- Lupu, Jean, *Educarea auzului muzical dificil*, Editura Muzicală, București, 1988
- Lupu, Jean, Stăneți Mihaela - *Jocuri muzicale pentru copii mari și mici*, Editura Sigma, 1999
- Ministerul Educației, *Curriculum Național*, București, 1999
- Motora-Ionescu, A, și Dogaru, A. *Îndrumător pentru predarea muzicii clasele V-VIII*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983
- Munteanu, G. *De la didactică la educația muzicală* Ed. Fundația România de Măine, București 1997
- Munteanu, Gabriela, *Jocul didactic muzical* Editura Academiei de Muzică, București, 1997
- Munteanu, Gabriela, *Ghidul profesorului de educație muzicală*, Ed.Sigma, București, 1999
- Munteanu, Gabriela, *Didactica educației muzicale*, ediția a II-a, Editura Fundația Romania de Măine, București 2007
- Munteanu Gabriela, *Modele de educație muzicală*, Fundația România de Măine, București, 2008
- Munteanu, Gabriela, *Sisteme de educație muzicală*, Editura Fundația România de Măine, București 2008
- Neacșu, I.- *Metode și tehnici de învățare eficientă*, Editura Militară, București, 1990
- Pașca, Eugenia-Maria, *Dimensiuni ale educației artistice*, volumul V, *Managementul activităților muzicale extracurriculare în educația formală și nonformală*, Iași, Editura Artes, 2009
- Pașca, Eugenia-Maria, *Jocul muzical și creativitatea*, Iași, Editura Artes, 2010
- Preda, V., *Îndrumător pentru folosirea mijloacelor tehnice de instruire*, UBB, Cluj, 1999
- Radu, I.,- *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj, 1995
- Radu, I. T., - *Evaluarea procesului de învățământ*, București, EDP, 2001
- Vasile, Vasile, *Pagini nescrise din istoria pedagogiei și a culturii românești*, EDP; București, 1995
- Vasile, Vasile, *Prefața la George Breazu, Pagini din istoria muzicii românești*, vol. VI, Editura muzicală, București, 2003
- Vasile, Vasile, *Metodica educației muzicale*, ediția a II-a Editura Muzicală, București, 2004
- Zoicaș-Toma, L., *Pedagogia muzicii și valorile folclorului* Editura Muzicală, 1987

NOTĂ: *Toate temele prezentate în capitolul de didactica specialității vor fi tratate în funcție de specialitatea candidatului și de postul/catedra pentru care susține examenul și vor cuprinde exemple din practica personală.*

NOTĂ: *Sunt obligatorii documentele școlare reglatoare în vigoare: planuri-cadru, programe școlare și manualele cuprinse în Catalogul manualelor școlare, valabile în învățământul preuniversitar în anul susținerii examenului.*